

تجربه‌ای از ارزشیابی مستمر

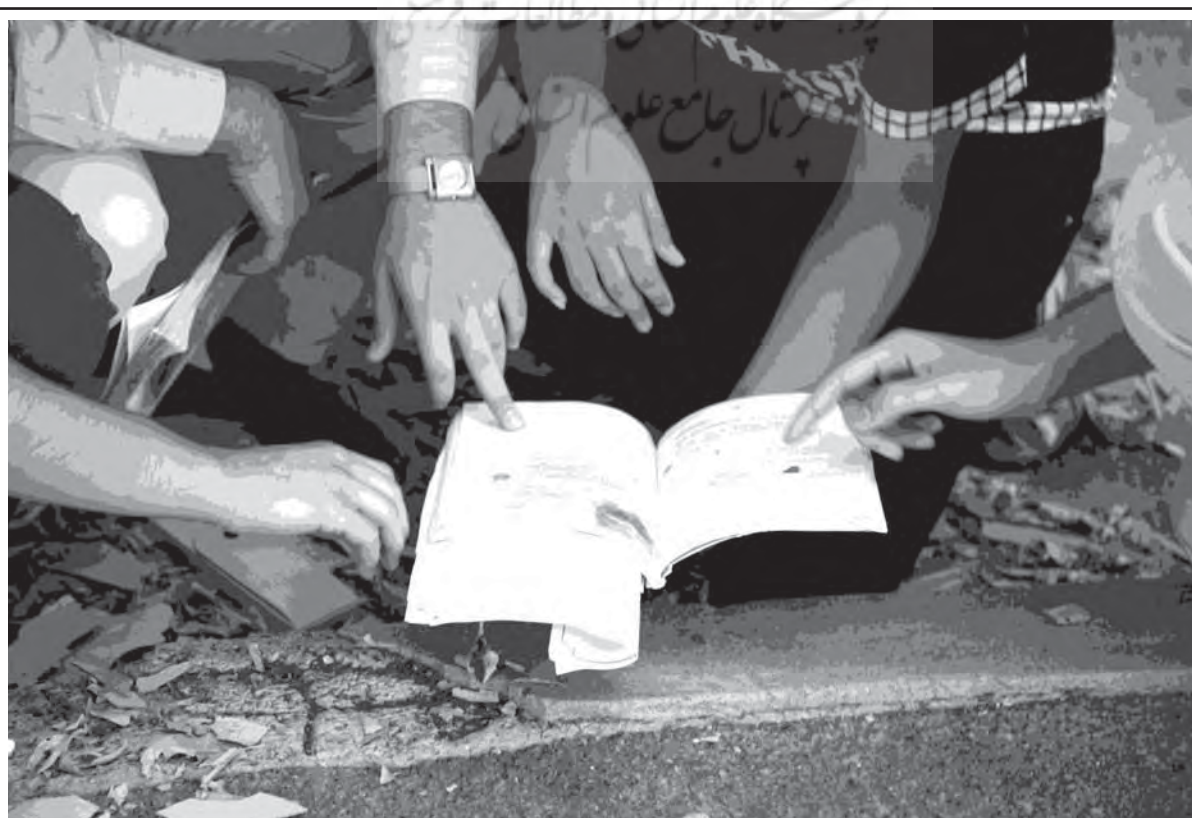
فیروز آزادی

دبیر تاریخ، بروجرد

گروه هوخ‌شتره و غیره برگزید. نخست درس اول را به شیوه سخنرانی و با نگارش اهداف جزئی کتاب بر روی تابلو تدریس کردم و سپس از آنها خواستم تا به صورت بحث گروهی درس را مطالعه کنند. پس از اتمام وقت، نمایندگان گروه‌ها که ۷ تن بودند برای پاسخ‌گویی به روی سکوی کلاس آمدند، به آنها گفتم هر کس پاسخ سؤالی را ندهد حذف می‌شود. بدین ترتیب از هریک از افراد باقی‌مانده دوباره سؤال شد تا این که یک نفرشان باقی ماند. در نتیجه، به ۴ نفری که عضو آن گروه (گروه آخر) بودند نمره ۲۰ تعلق گرفت. جلسه بعدی نیز همین برنامه اجرا شد. مشاهده کردم شور و شوقی بین دانش‌آموزان پدید آمده است و هر گروه برای کسب مقام اول

زرنگ در گروه خود جاروجنجال به راه می‌انداختند و آشکارا می‌گفتند که می‌خواهند او وظیفه‌شان را انجام دهد. یک ماه پس از گروه‌بندی و سروصدا، تازه به خود می‌آمدم که بودجه‌بندی کتاب رعایت نشده است و ارزشیابی خوب و منصفانه‌ای که تأثیر انگیزشی داشته باشد صورت نگرفته است. این بود که در سال بعد به فکر ایجاد گروه‌بندی در ارزشیابی افتادم و پس از تقسیم دانش‌آموزان به گروه‌های ۴ نفره، کلاس ۲۸ نفره به ۷ گروه تقسیم شد. اولین بار در دبیرستان امام خمینی (ره) بروجرد - کلاس دوم انسانی و درس تاریخ ایران و جهان (۱) - به این کار اقدام کردم. هر گروه برای خود یک نام تاریخی مانند گروه اشکانیان، گروه کوروش، گروه اسکندر،

سال‌ها در دبیرستان‌ها و مراکز پیش‌دانشگاهی شهرستان بروجرد مشغول تدریس بودم. هر ساله بخش‌نامه‌هایی مبنی بر استفاده از روش‌های نوین تدریس صادر می‌شد و به مدارس می‌آمد و بر اجرای آن تأکید می‌شد؛ به‌ویژه بر بحث گروه‌بندی و استفاده از رقابت گروهی برای فعال کردن درس‌هایی مانند تاریخ سفارش می‌شد. من نیز در چند دبیرستان به گروه‌بندی دانش‌آموزان پرداختم؛ گروه‌های ۳ نفره، ۴ نفره و حتی ۶ نفره. اما اولین کسانی که صدای اعتراض‌شان بلند می‌شد معاونین و مدیران مدارس بودند؛ به‌علاوه، فضای کلاس‌ها و وجود میز و نیمکت‌های غیر استاندارد و سروصدا هیچ‌ان دانش‌آموزان مزید بر علت می‌شد. دانش‌آموزان برای عضویت شاگردان

عکس: اعظم لاریجانی

را برعهده گرفتند. وقتی چنین دیدم، با مدیر مدرسه صحبت کردم که موافقت کند اگر گروهی بالاترین امتیاز را طی سال تحصیلی کسب کرد، در اواخر اردیبهشت ماه، سر صف و مقابل همه دانش آموزان مدرسه معرفی شود و افراد گروه نیز تشویق شوند. به نظر می آمد دیگر ترس کاذب از پرسش کلاسی و ارزشیابی پایانی ریخته شده و این شیوه پرسش انگیزه‌ای برای مطالعه ایجاد کرده بود. از آن سال به بعد (۱۳۸۰ش) در همه کلاس‌هایم از این روش استفاده می‌کنم. هرچند در برخی موارد و کلاس‌ها به‌طور کامل اجرا نمی‌شود و ناقص می‌ماند ولی در بیشتر کلاس‌ها، تاکنون، تأثیر مثبتی داشته است و گاهی هم تجارب ارزنده‌ای را برای خودم در پی دارد. در پی آن هستیم که اگر بتوانیم در برخی مدارس، با کمک مدیران، سیستم‌های الکترونیکی را به یاری این روش بیاوریم و با ایجاد تربیون‌های مخصوص و وجود چراغ‌هایی که توسط ارزیاب کنترل می‌شوند شرایط بهتری را برای اجرای این شیوه ایجاد کنیم.

طرح‌های جدیدی ارائه دادند مثلاً قبل از ورود معلم به کلاس در گوشه‌ای از تابلو امتیازات گروه‌ها و موارد ذخیره شده را نوشته بودند. رفته‌رفته مشاهده شد که گروه‌ها برای بیرون راندن رقیب به قسمت‌های «بیشتر بدانید»، «یک توضیح» و «فکر کنید و پاسخ دهید» روی آوردند و کلاس درگیر یادگیری نقشه‌ها، نمودارها و مطالبی شد که فقط برای مطالعه و ارزشیابی مستمر مقرر شده بود. این نوع روش کار تا نزدیکی امتحانات نوبت اول ادامه یافت. در جلسات نزدیک به امتحانات، امتحان کتبی گرفتیم. مشاهده کردم که سطح نمرات قابل قبول است و حتی برخی از دانش‌آموزانی که در درس‌های دیگر ضعیف بودند، در درس تاریخ نمره قابل توجهی کسب کرده‌اند. در نوبت دوم آوردن تحقیق و پژوهش و فعالیت خارج از کلاس هم به عنوان امتیاز تلقی و پروژه‌های خوبی توسط گروه‌ها اجرا شد.

دانش‌آموزان برای کسب نمرات بهتر و گردآوردن امتیازات بیشتر، خودشان مدیریت ارزشیابی‌های پایانی

تلاش می‌کند. اما من می‌دانستم که هنوز محور اصلی تدریس من بر سخنرانی و روش‌های سنتی استوار است و بایستی کلیه دانش‌آموزان را درگیر درس و ارزشیابی کنم. از این‌رو در جلسه سوم ابتدا عناوین اصلی و هدف‌های جزئی درس را بر روی تابلو نوشتم، سپس اهداف رفتاری را برای آنها بیان کردم و فرصتی در حدود سی دقیقه به گروه‌ها دادم تا در محیطی کتابخانه‌ای مطالعه کنند و گفتم انتخاب سؤال خوب هم امتیاز دارد، به این‌طور که هر گروه که سؤالاتی با کیفیت بالا طرح کند امتیاز ویژه‌ای دارد که موجب می‌شود در برابر یک سؤال منفی حذف شود. در جریان این روند بود که گاهی سؤالاتی مطرح می‌شد که موجب تعجب می‌گردید. در ادامه گفتم گروه‌ها می‌توانند برای خود امتیاز ذخیره کنند تا در جلسه آتی از آن بهره‌مند باشند. جلسه بعدی سؤال و پاسخ و ثبت امتیاز به خود گروه‌ها واگذار شد و پرونده‌های تشکیل شد که همه فعالیت‌ها در آن درج می‌شد و نزد خود گروه‌ها باقی می‌ماند. هرچه پیش می‌رفتیم خود دانش‌آموزان